

**Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n lausunto eduskunnan
talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä laeiksi luottotietolain,
maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta (HE
109/2021 vp)**

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry (jäljempänä myös ”SPL”) kiittää oikeusministeriön edustajia mahdollisuudesta osallistua lakiesityksen valmisteluun. SPL toteaa, että se on jo esittänyt näkemyksensä oikeusministeriölle lakiesitystä edeltävän arviomuistion lausuntokierroksella 10.7.2020 sekä lakiluonnosta koskevana lausumana 14.4.2021. Lakiesityksessä on huomioitu onnistuneesti lukuisia SPL:n esiin tuomia asioita.

SPL ymmärtää esityksen tavoittelemat muutokset, joilla toteuttaa Euroopan unionin yleisestä tietosuoja-asetuksesta johtuvat välttämättömät muutokset. SPL pitää päällekkäistä sääntelyä purkavia muutosehdotuksia sekä kielellisiä täsmennyksiä tarpeellisina ja perusteltuina. Erityisen tarpeellisena SPL pitää luottotietolain soveltamisalaan tehtyjä täsmennyksiä, jotka selventävät, miltä osin sääntelyä sovelletaan vain luottotietotoiminnan harjoittajiin.

Luottotietolain 18 & 28 §: Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja ei tule lyhentää –
ehdotus lisää ylivelkaantumista

Maksuhäiriömerkinnästä koituu velallisille nykyisin seurauksia vielä silloinkin, kun velallinen on maksanut maksuhäiriömerkinnän aiheuttaneen saatavan. Sen vuoksi merkintöjen säilytysaikojen lyhentäminen saattaisi auttaa tiettyjä velallisia ja olla osin kannatettava muutos. Esityksellä tavoitellun ylivelkaantumisen estämisen sijaan esitys saattaa asiantuntijoiden mukaan lisätä ylivelkaantumista. SPL korostaa, että luottotietolain säilytysaikojen lyhentämistä koskevassa arviomuistiossa (s. 8) kuvatusti henkilöillä, joilla on yksi maksuhäiriömerkintä ja jotka ovat maksaneet maksuhäiriömerkintään johtaneen saatavan, on Suomen Asiakastiedon mukaan 18-kertainen riski (16,6 / 0,9) saada uusi merkintä seuraavan 12 kuukauden aikana verrattuna maksuhäiriömerkinnättömiin henkilöihin. Niille henkilöille, joilla on useita maksuhäiriömerkintöjä ja jotka ovat maksaneet kaikki merkintöihin johtaneet saatavansa, vastaava riski on 13-kertainen (11,6 / 0,9). Asiantuntijatiedon valossa näyttää siltä, että säilytysaikojen lyhentäminen tulee lisäämään tällaisten velallisten mahdollisuuksia saada lisäluottoa ja ylivelkaantua.

Lakiesityksen perustelujen mukaan maksuhäiriömerkinnän nopeampi poistaminen voi johtaa joissakin tapauksissa kannustamaan maksamaan velkoja lähipiiriltä lainattavilla varoilla esimerkiksi asunnonhakutilanteessa. SPL:n mukaan nyt ehdotettu lyhyt poistamisaika voi siten aiheuttaa erilaista ”varjotoimintaa”, mikä vain lisää ylivelkaantumista. Samoin se voi jättää velallisen todellisen tilanteen hetkittäin pimentoon. Tämä aiheuttaa huomattavaa harmia ja kasvattaa erityisesti

pienvelkojille merkityksellistä luottotappioriskiä, jos luotettavia luottotietoja ei ole käytettävissä.

Säilytysaikojen lyhentämisellä pyritään helpottamaan niiden henkilöiden asemaa, joiden yksittäiset merkinnät poistuisivat heti velan tultua suoritetuksi. On perusteltua kysyä, onko ehdotettukaan malli paras mahdollinen. Mikäli velallisella on useita maksuhäiriömerkintöjä ja vain jotkut velat tulevat maksetuksi, nykyinen luottotietomerkinnän yhteyteen kirjattava ref-merkintä eli tieto velan maksamisesta antaisi ehdotettua oikeamman kuvan velallisen maksukäyttäytymisestä.

Hallitusohjelman mukaisesti maksuhäiriömerkintöjen säilytysajan lyhentäminen tulisi ajoittaa ensisijaisesti samaan ajankohtaan, jolloin positiivinen luottotietorekisteri tulee käyttöön. Mikäli muutos tehdään jo nyt, SPL katsoo, että ehdotettu määräaika, jonka mukaan tietyt 18 ja 28 §:ssä tarkoitetut maksuhäiriömerkinnät pitäisi poistaa *yhden kuukauden kuluessa* saatavan suorittamista koskevan tiedon vastaanottamisesta tai saamisesta lukien, on liian lyhyt. SPL katsoo, että yhden vuoden poistamisaikaa voitaisiin pitää tavoitteisiin nähden oikeampana ottaen huomioon lakiluonnoksessa esiin tuodut säilytysaikojen lyhentämisestä koituvat haitat.

Luottoriskiä arvioitaessa on yleensä luotonantajan sekä lopulta myös luotonhakijan itsensä etu, että luotonhakijan maksukykyä ja -halua koskevaa tietoa on kattavasti saatavissa. Tällöin luottokelpoisuuden arviointi on mahdollista tehdä luotettavasti ja vastuullisesti, eikä luotonhakija ylivelkaannu ja joudu maksuvaikeuksiin. Mikäli maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja lyhennetään, tulisi positiivinen luottotietorekisteri olla käytettävissä luottotietolain 4 luvun 19 §:n mukaisesti eli luoton myöntämisen lisäksi mm. luoton valvontaan, perinnän suunnitteluun ja huoneenvuokrasopimuksen tekemistä varten. Esitys heikentää kaikkia näitä vastuullisen toimimisen edellytyksiä.

Lakiluonnokseen ehdotetun 28 §:n mukaan myös yritysten maksuhäiriömerkinnät poistuisivat pääsääntöisesti kuukauden kuluttua saatavan suorittamisesta. Tämä koskisi myös trattaaan liittyviä maksuhäiriömerkintöjä. SPL kummeksuu lakiluonnoksen perusteluja tältä osin. Oikeusjärjestyksemme on tähän asti perustunut yritysten ja kuluttajien osalta täysin erilaiseen sääntelyyn. Markkinaehtoisesti toimivien yritysten ja heikommassa asemassa olevien kuluttajien oikeussuojan tarve on erilainen. Viime aikoina tehdyt tai suunnitellut pienetkin muutokset yritystoimintaan voivat yhdessä vaikuttaa merkittävästi luottoyhteiskunnan toimivuuteen. Ilman riittävää vaikutusten arviointia niillä voi olla arvaamattomia vaikutuksia kokonaisuuteen. Lakiluonnoksesta ei saa riittävää tietoa, jotta SPL voisi muodostaa yritysten osalta tarkemman kannanottonsa asiaan.

Kattavia ja ajantasaisia luottotietoja tarvitaan myös asianmukaisen ja vastuullisen perinnän suunnittelussa. On kaikkien osapuolien etu, että perintää kohdennetaan erityisesti sellaisiin henkilöihin, joiden maksukyky mahdollistaa perinnässä olevan

velan maksamisen. Tiedon väheneminen voi johtaa muun muassa oikeudellisen perinnän lisääntymiseen. On ilmeistä, että esitys kasvattaa käräjäoikeuksille ja ulosottolaitokselle aiheutuvaa työmäärää sekä kustannuksia. Näitä kasvavia kustannuksia velkojat vaativat edelleen velallisten korvattavaksi.

Luottotietolain 18 & 28 §:n täsmentäminen - koko saatavan maksaminen on oltava edellytyksenä maksuhäiriötiedon poistamiselle

SPL pitää hyvänä hallituksen esityksen perusteluihin otettua täsmennystä, jonka mukaan *ulosoton näkökulmasta koko saatavan tulee olla maksettu, jotta ulosottomies tekee ilmoituksen saatavan maksamisesta*. Lakiehdotuksen perustelujen valossa tarkoituksena on perustellusti, että maksuhäiriömerkintä poistetaan vain, jos saatava on *kokonaan* eli korkoineen ja kuluineen maksettu. Perustelujen mukaan tätä ei tarvitse erikseen täsmentää, koska saatava kokonaisuudessaan käy ilmi täytäntöönpano- tai ulosottooperusteesta. Perusteluista poiketen saatava ei kuitenkaan aina perustu täytäntöönpano- tai ulosottooperusteeseen. SPL pitää välttämättömänä täsmentää lakiesitystä tältä osin. Ensinnäkin se, että *ulosoton näkökulmasta koko saatavan tulee olla maksettu, jotta ulosottomies tekee ilmoituksen saatavan maksamisesta*, tulee täsmentää koskemaan myös suoraan ulosottokelpoista saatavaa, jolle ei tarvitse hakea erillistä täytäntöönpanoperustetta. Myös suoraan ulosottokelpoisen saatavan perintäkulut ovat suoraan ulosottokelpoisia perintälain 10 f §:ssä kuvatusti ilman eri täytäntöönpanoperustetta. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan maksamisen perusteella poistettava aiempi maksuhäiriömerkintä voi olla syntynyt esimerkiksi samaa saatavaa koskevan aiemman ulosottoyrityksen päätyttyä varattomuusesteeseen. Ulosotossa olevia saatavia ei pidä kohdella keskenään perusteetta eri tavalla.

Perintälain mukaan perintätoimistolla tai muulla toimeksisaajalla ei ole velalliselta itsenäistä saamisoikeutta. Sekä pääoma että maksuviivästyksestä seurannut viivästyskorko ja mahdolliset perintäkulut ovat osa *velkojan* saatavaa. Saatavien vapaaehtoisesta perinnästä aiheutuu velkojalle kuluja perintälain 10 §:ään kirjatun *aiheuttamisperiaatteen* mukaisesti. Velallinen on velvollinen korvaamaan nämä kulut velkojalle 10 §:ssä kuvatusti. Nykyiseen perintälakiin on säädetty kuluttajasaatavan sekä muun kuin kuluttajasaatavan perintään tiukat toimenpide- ja saatavakohtaiset enimmäiseuromäärät. Nyt ehdotettavan luottotietolain perusteluihin kirjattu ajatus, että velallisella olisi maksuvelvoite koroista ja kuluista vasta, *jos vastaaja on ulosottooperusteessa velvoitettu maksamaan*, on vastoin perintälain 10 §:n aiheuttamisperiaatetta sekä korkolakia. Lakiehdotusta tulee täsmentää siten, että velkojan pääomasaatavan liitännäiskustannusten, kuten viivästyskoron sekä perintälain mukaisten perintäkulujen, maksamisen tulee olla edellytys maksuhäiriömerkinnän poistamiselle, vaikka saataville ei olisi vielä täytäntöönpanoperustetta tai vaikka ne eivät olisi ulosotossa.

Vastaavalla tavalla nyt teknisesti muutettavaksi ehdotetun luottotietolain 14 § 2 momentin esitöissä hallitus on katsonut erikseen, että velkojan on ilmoitettava luottotietorekisterin pitäjälle maksuhäiriöilmoituksen perusteena olleen saatavan suorittamisesta tilanteissa, *joissa saatava on suoritettu kokonaan* (--) (HE 241/2006 vp, s. 39). Jos kyseessä on esimerkiksi tililuottoon tai luottokorttiin liittyvä maksuhäiriö (LKP-merkintä), tai muu vapaaehtoisessa perinnässä aiheutuva maksuhäiriömerkintä, saatava tulee olla kokonaan maksettu korkoineen ja perintäkuluineen ennen merkinnän poistamista.

SPL näkee välttämättömäksi täsmentää lain 18 ja 28 §:n osalta, mitä saatavan suorittamisella tarkoitetaan ja että sillä tarkoitetaan saatavan maksua *kokonaisuudessaan* korkoineen ja kuluineen. Muuten esityksestä ja sen tarkoituksesta voi aiheutua ikäviä tulkintaongelmia. Esityksen tulkintaongelmat ja niiden käsittely ovat omiaan aiheuttamaan kustannuksia niin ulosottomiehille, luottotietoyhtiöille, velkojille kuin perintätoimistoille.

Lainvoimaiseen maksutuomioon perustuva maksuhäiriötieto pitää olla saatavilla jatkossakin (LuottoTL 13 § 1 momentin kohta 3))

Esitetyn 13 § 1 momentin kohdan 3) mukaan luottotietorekisteriin saa henkilöluottotietoina tallettaa viranomaisen toteamina maksuhäiriötietoina tiedot mm. sellaisen maksun laiminlyönnistä, joka on todettu tuomioistuimen lainvoimaisella tuomiolla. Uutena edellytyksenä tämän tuomioon perustuvan maksuhäiriötiedon tallettamiselle esitetään, *ettei maksuvaatimusta ollut riitautettu perusteeltaan tai määrältään*.

Ehdotetusta säännöstekstistä voi ymmärtää, että *maksuvaatimuksella* tarkoitetaan vapaaehtoisen perinnän *maksuvaatimusta* ja riittäisi, että velallinen olisi riitauttanut maksuvelvollisuuden missä perinnän vaiheessa tahansa. Mikäli tuomioistuin on todennut lainvoimaisella tuomiolla velallisen laiminlyöneen maksun, ei sillä, onko maksuvelvollisuus kiistetty, ole SPL:n käsityksen mukaan mitään merkitystä merkinnän oikeellisuudelle.

Lakiehdotuksen perustelut pohjautuvat ajatukseen, että joskus käräjäoikeus on tallettanut maksuhäiriötiedon, vaikka tuomio on perustunut muuhun kuin maksun laiminlyöntiin. Tällöin riitautus on voinut tullut hyväksytyksi ja tuomio on tullut jostain muusta asiasta kuin maksun laiminlyönnistä. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan käräjäoikeudet ovat jo muuttaneet käytäntöä eikä näin pitäisi enää käydä. SPL:n mukaan säännös on nykyisellään selkeä. Ehdotettu muutos saattaa myös lisätä perusteettomia oikeudelle tehtäviä riitautuksia, joiden tarkoitus on vain *tietoisesti* välttää maksuhäiriömerkintä. Muutos saattaisi siten huomattavasti vähentää vastuullisessa luotonannossa käytettävää maksuhäiriötietoa ja pahentaa ylivelkaantumista.

Ehdotettu muutos on näiltä osin tarpeeton ja lakiteknisesti epätasällinen. Muutoksella voi olla yllättäviä taloudellisia vaikutuksia, joita ei ole esityksessä riittävästi arvioitu. Muutos tulee jättää säätämättä ja nykyinen selvä säännös jättää voimaan.

Helsingissä 5. päivänä lokakuuta 2021

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry

Arttu Rautiainen
varapuheenjohtaja